

YTTRANDE

Dnr: Ks 2022/2619

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Straffrättsenheten

Yttrande över promemorian Straff för deltagande i en terroristorganisation (Ds 2022:6), dnr Ju2022/01335

Act Svenska kyrkan har inbjudits att lämna synpunkter på ovan rubricerade remiss. Nationellt och internationellt arbetar Svenska kyrkan med utbildning, samverkan och religionsdialog; verksamheter som bland annat syftar till att motverka radikaliserings och extremism. Act Svenska kyrkan är Svenska kyrkans internationella biståndsverksamhet och organisatoriskt en del av Trossamfundet Svenska kyrkan. Därmed är det kyrkostyrelsen som, i egenskap av företrädare för trossamfundet, lämnar synpunkterna på aktuell remiss.

SAMMANFATTADE SYNPUNKTER

Svenska kyrkan *efterlyser* en fördjupad analys av vad begreppskomplexiteten kopplad till definitionen av terroristorganisation kan innebära för de rättstillämpande myndigheterna. Svenska kyrkan *efterlyser* också en fördjupad analys ur ett barnrättsperspektiv.

Svenska kyrkan *föreslår* att det tydliggörs i kommande förarbeten att även mer långsiktigt utvecklingsarbete som utförs av opartiska organisationer, exempelvis fredsbyggande insatser och dialogprojekt, är ägnat att falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde.

ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

Enligt Svenska kyrkans mening är det av yttersta vikt att värna det demokratiska samhället, liksom människors frihet och säkerhet mot terrorism. Svenska kyrkan vill – i likhet med vad Svenska kyrkan framhållit i tidigare remissvar¹ – understryka att det brottsförebyggande arbetet måste vara den primära ingången i ett sådant arbete. Svenska kyrkan vill också understryka att inskränkningar av grundlagsfästa fri- och rättigheter, i detta fall föreningsfriheten, måste ses som en extraordinär åtgärd.

VISSA DEFINITIONSFRÅGOR

Svenska kyrkan är angelägen om att belysa några svårigheter rörande vissa definitionsfrågor. Begreppen terrorism och terroristorganisation är centrala i detta sammanhang. Även om stor enighet torde råda på ett principiellt plan gällande behovet av att bekämpa terrorism, måste beaktas att

¹ Se Svenska kyrkans remissvar över betänkandet Värna demokratin mot våldsbejakande extremism – Nationell samordning och kommunernas ansvar (SOU 2016:92).

begreppet terrorism i sig inte är helt okomplicerat. Svenska kyrkan vill i detta sammanhang särskilt framhålla det faktum att det inte är ovanligt att anklagelser om kopplingar till terrorism används som en metod för att krympa det demokratiska utrymmet, runtom i världen men också i Sverige. Detta fenomen belyses exempelvis i Concords rapport *Tag plats* om civilsamhällets demokratiska utrymme och rätten till organisering². Denna problematik behöver tas på stort allvar, eftersom den i sin tur inverkar på andra bedömningar som blir relevanta i sammanhanget, exempelvis definitionen av trosbaserade organisationer eller motståndsrörelser. Bedömningar av huruvida en rörelse som arbetar i en auktoritär eller totalitär stat bör betraktas som en motståndsrörelse snarare än en terroristorganisation kräver ingående kunskaper om förhållandena i det aktuella landet och hur dess styrelseskick fungerar. Det utgör en komplicerande faktor som ökar risken för att terroristbegreppet tillämpas vidare än vad som är lagstiftarens avsikt. Farhågor om hur terroristbegreppet, inte minst i relation till definitionen av terroristorganisation, kan komma att utnyttjas i ett politiskt känsligt läge så att exempelvis legitima politiska, religiösa eller andra grupper i samhället anses omfattas, har diskuterats i anslutande lagstiftningsärenden, men förtjänar att uppmärksammas igen, inte minst när det straffbelagda området nu föreslås inverka på den grundlagsskyddade föreningsfriheten. Risken att vissa former av civil olydnad kan falla under terroristbegreppet bör mot den bakgrunden analyseras ytterligare så att förarbetena ytterligare klargör betydelsen av att en utvecklad terroristlagstiftning inte oavsiktligt kringskar förenings- och yttrandefriheten. Även om dessa frågor berörs i promemorian, efterlyser Svenska kyrkan en fördjupad analys av vad denna begrepps komplexitet kan innebära för de rättstillämpande myndigheterna. I ovan nämnda avvägningar behöver myndigheterna ha tillgång till akademisk kompetens, däribland teologisk och religionsvetenskaplig, som kan ge relevanta verktyg att tolka ideologiskt eller religiöst grundad terrorism.

Svenska kyrkan ser med tillfredsställelse att utredaren resonerar kring vissa verksamheter som inte ska bedömas utgöra deltagande och därmed falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Svenska kyrkan välkomnar att utredaren särskilt pekar på ”all humanitär verksamhet som opartiska humanitära organisationer utför” och menar att sådan verksamhet faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Svenska kyrkan bedriver sitt internationella arbete både som humanitärt arbete och som utvecklingssamarbete, där utvecklingssamarbetet, i syfte att motverka fattigdom, förtryck och orättvisor, är av långsiktig karaktär. Svenska kyrkan föreslår därför att det tydliggörs i kommande förarbeten att även denna typ av arbete, som exempelvis fredsbyggande insatser och dialogprojekt, är ägnat att falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Såväl forskning som Svenska kyrkans eget arbete i Sverige och internationellt visar att sammanhang av nämnda slag utgör viktiga bidrag i det långsiktiga arbetet mot extremism och radikalisering.

BARNETS PERSPEKTIV

Barn har en särställning i kristen tro och Svenska kyrkan har därför ett starkt engagemang för barns livsvillkor och mänskliga rättigheter. Det är mot denna bakgrund angeläget för Svenska kyrkan att fästa särskild uppmärksamhet på vilka konsekvenser aktuella förslag kan tänkas medföra för barn.

Utredaren har haft i uppdrag att redovisa vilka konsekvenser de förslag som lämnas har för bl.a. barns rättigheter. I promemorian berörs barnets perspektiv under avsnitt 12.2 *Konsekvenser för brottsligheten, för det brottsförebyggande arbetet och för jämställdheten mellan kvinnor och män*, dock utan någon, enligt Svenska kyrkans mening, särskilt ingående analys. Svenska kyrkan instämmer i utredarens konstaterande om att barn som växer upp i kriminella miljöer är särskilt utsatta. Utredaren konstaterar vidare att barn både begår och utsätts för brott. När det nu föreslås ett straffansvar för deltagande i en terroristorganisation, där tröskeln för vad som ska anses utgöra ett deltagande, framstår som tämligen låg, saknar Svenska kyrkan ett fördjupat resonemang om hur utvidgningen av det straffbara området påverkar barn som växer upp i, eller annars under perioder, vistas i eller i närheten av en terroristorganisation. Dessa barn befinner sig typiskt sett i en mycket sårbar situation, inte minst eftersom de generellt sett är beroende av sina föräldrar eller andra vuxna. De torde t.ex. ofta ha små möjligheter att avstå från handlingar som vuxna ålägger dem, däribland sådana handlingar som

² Tag Plats – Civilsamhällets demokratiska utrymme och rätten till organisering, Christina Wassholm, Sofia Tuvestad och Åsa Thomasson för Concord Sverige 2018

nu torde kunna komma att omfattas av ett straffansvar. Svenska kyrkan efterlyser mot denna bakgrund en fördjupad analys ur ett barnrättsperspektiv.

Svenska kyrkan vill i sammanhanget också fästa uppmärksamheten på den gränsdragningsproblematik som torde kunna uppstå mot bakgrund av resonemanget om i vilken utsträckning hushållsarbete och barnomsorg bör klassas som ett straffbart deltagande, detta mot bakgrund av att det i promemorian på sid 150 anges att det inte bör vara straffbart att enbart ta hand om sina egna barn och sköta det egna hushållet, men att det däremot ska utgöra ett deltagande om man tar hand om andra organisationsmedlemmars barn eller sköter uppgifter i deras hushåll m.m.

Uppsala den 10 juli 2022

På kyrkostyrelsens vägnar,

Helén Ottosson Lovén
Generalsekreterare

Fredrik Nilsson
Biträdande rättschef